

Реферат на тему: "Свіччине весілля І. Кочерги (залікова робота)"

Іван Кочерга

Залікова робота

на тему:

"Високе романтичне звучання п'єси "Свіччине весілля" І. Кочерги"

"... його створення я вважаю кращим ділом свого літературного життя... "

(Іван Кочерга)

Ім'я талановитого драматурга Івана Кочерги назавжди увійшло до української літератури, як автора прекрасних п'єс, що стали окрасою вітчизняної драматургії. З часом твори митця не втрачають своєї актуальності, адже в центрі уваги Івана Антоновича незмінно перебувала людина, її нелегкі шляхи самоствердження і морально-духовних пошуків. При очевидній схильності до символіки та умовно романтичних форм письма, добро і правда, зло і кривда у Кочерги завжди невідганні, а відтак і зрозумілі кожному. Високі ідеї патріотизму, вільнолюбства, гуманізму, ідеали братерства, вірності обов'язку і одухотвореної чистої любові, що їх відстоював і пропагував упродовж усього життя письменник, торкаються струн душі кожної людини, що потрапляє у світ чудових комедій, трагічних історичних епопей, ліричних драм.

До найкращих творів драматурга належить п'єса "Свіччине весілля", що являє собою довершений високохудожній взірці історичної драматичної поеми. Публікуючи цей твір у 1930 році, Кочерга вперше додає до нього розгорнуту передмову – пряме публіцистичне звертання до читачів. У довірливо-дружньому тоні автор пояснює, що спонукало його до написання драми, якими історичними першоджерелами він користувався у своїй праці, які аспекти минулого видавалися йому співзвучними новій добі. "Коли я, — пише І. Кочерга, — випадково натрапив на мотив "заборони світла", мотив, що послужив темою для цієї драми, мене захопила в ньому можливість змалювати барвисту картину суто міського життя і соціальної боротьби в стародавньому місті, а на цьому мальовничому тлі створити узагальнений образ боротьби України за свою волю і самобутню культуру." Надзвичайно багатий мотив, бо самий образ "світла" належить до найпопулярніших найдавніших символів народної поетичної творчості. Відштовхуючись від історичних документів (грамот литовських князів 1494 і 1506 років), драматург у своїй уяві намалював цілком ймовірну картину боротьби киян за світло. У передмові до драми автор докладно пояснює, що спонукало його до введення в дію народного звичаю "женити свічку" і як треба розуміти образ Меланки. Особливо велику увагу приділяє І. Кочерга топографії старого Києва, без знання якої важко було б збагнути, відчувати повною мірою найтонші

емоційно-сміслові нюанси описуваного, уявити, наприклад, всі труднощі дороги з Замкової гори на Житній торг, яким мала йти Меланка темної буремної ночі, щоб урятувати коханого від смерті.

Заявляючи, що всі зображені у творі події є породженням поетичної фантазії, І. Кочерга водночас наголошував, що в історичному минулому його приваблювали й цікавили передовсім ті моменти, які дозволяють говорити про спадкоємність визвольної боротьби народу проти своїх гнобителів: "Хоч як так було в дійсності, але такий поетичний мотив, як заборона світла в цілому місті, дає дорогоцінну змогу змалювати стародавнє цехове ремісниче життя, показати це життя не статично, а в процесі боротьби з феодалами за міські привілеї і права".

Драматург повністю реалізував потенціальні можливості теми. Старовинний Київ описано з такою красою і силою, так досконально й точно, що драма "Свіччине весілля" являє собою викінчений взірець високої художності, гармонійного поєднання усіх компонентів – від головних до найдрібніших сюжетних ходів – у єдине, неподільне ціле і є одним з найвищих досягнень української драматургії. До того ж твір набув прекрасного романтичного звучання, досягнутого широким використанням символічних образів у п'єсі, що піднесло "Свіччине весілля" до вершин української літератури.

Життєві ситуації у творі, думки й психологія персонажів, їхня поведінка зумовлені внутрішньою логікою твору, виявляють щире захоплення автора-оповідача, якому близькі й дорогі його герої – зброярі, кожум'яки, бублейниці, кравці, бондарі, ковалі. Він живе їхніми радощами, вболіває за їхню долю, співчутливо і з розумінням змальовує їхню боротьбу. Звідси – пристрасть, схвильованість, отой могутній заряд емоційної наснаги, що непомітно захоплює читача, пробуджуючи в ньому чисте і благородне почуття співпереживання.

Однією з характерних рис його творчої індивідуальності є рідкісний дар майстерної побудови гострої захоплюючої інтриги. У драмі "Свіччине весілля" ця своєрідність таланту драматурга розкрилася на повну силу. Кожна сюжетна лінія драми розгортається відповідно до своєї внутрішньої інтриги, котра є результатом випадкового збігу об'єктивних обставин примхливої несподіванки або наслідок свідомого протиборства представників різних соціальних груп. Випадкове й усвідомлюване, несподіване і насамперед відоме чи бажане органічно переплітаються між собою, утворюючи складні конфліктні вузли і напружено драматичні, а то й трагедійні ситуації, які, зрештою, і є переконливим мотивуванням при розкритті головної ідеї твору. Тут Кочерга повною мірою реалізував власну "формулу п'єси". У своїх публіцистичних виступах і листах письменник неодноразово говорив "про право і навіть обов'язок драматурга ставити своїх героїв у найбільш складні, важкі, коли хочете – штучні ситуації, бо тільки в такому "переплеті" якнайкраще розкривається образ і характер героя. "Отже, нетипові, згущені ситуації та типові, реалістичні постаті героїв – це моя формула п'єси, — писав І. Кочерга, — Інакше кажучи, я цілком погоджуюсь з Афіногеновим, який цілком правильно вказує, що знаменита формула

Енгельса про "типові" обставини зовсім не означає зовнішнього і дрібного побутового правдоподібня" І недаремно ж Пушкін писав, що "из всех родов сочинений самые неправдоподобные сочинения драматические". Випадковість як зав'язка інтриги – явище звичайне в драматургії І.Кочерги. Та при цьому більшість випадковостей в кінцевому результаті цілком природно ув'язуються з неповторною своєрідністю поведінки чи принаймні якимись поодинокими визначальними рисами індивідуальності характеру того чи іншого персонажа. Так, скажімо, те, що Свічка врятував дружину київського воєводи Гільду від нападу нічних "жартівників", було випадковістю. Однак ця подія – не тільки відправна точка у розвитку гострої інтриги до однієї з найдраматичніших сюжетних ліній твору (звинувачення Свічки в злочині – викрадені князівської грамоти про світло). Випадкова зустріч Гільди з Свічкою є водночас тим пробним каменем на якому вивіряються і розкриваються їхні людські якості та чесноти. Гільда віддає Свічці грамоту не лише з почуття вдячності до свого рятівника, а й тому, що співчуває і симпатизує боротьбі ремісників за світло та інші права й привілеї. Ці почуття видаються цілком природними, оскільки Гільда – слюсарівна, походить з роду чесних майстрів-трудоарів, за що її, до речі, так зневажає пихатий Воєвода. Таким чином, епізод з передачею грамоти виходить за межі суто особистих стосунків двох персонажів і набуває соціального забарвлення, стає прикладом солідарності героїні з трудівниками. Отже, характер Гільди, взірець чистої жіночості, шляхетності й краси, доповнюється якісно новими, суто земними рисами, які і надають йому індивідуальної неповторності. Знайомство з Гільдою стає також життєвим фактом, який дозволяє показати читачу у здавалось би вичерпно й точно зображеній, глибоко змістовній героїчній постаті Свічки такі досі не знали високі моральні чесноти, як лицарське ставлення до жінки, здатність перебрати всю відповідальність на себе, жертвність.

З випадковості розпочинається і трагедійна сюжетна лінія: князь Ольшанський – Меланка, з традиційним для І. Кочерги лейтмотивом всепоглинаючого кохання. Але щоразу в ньому це почуття постає в новому освітленні, розкриваючи, якісь мало досліджені, часом ледь помітні грані та нюанси людської психіки. У своїй п'єсі В. Кочерга стверджує, що кохання, не опромінене добротою, жертвністю й вірністю, — почуття жорстоке та зле, промовляв, що кохання і насильство чи примус – поняття несумісні, взаємовиключні. Так з першого погляду Ольшанський захоплюється Меланкою, вражений її казковою красою, яку він славить натхненно і схвильовано. Традиційні порівняння і символи жіночої чарівності (шипшина і троянда) бліднуть перед красою Меланки. Ольшанський шукає і знаходить в природі все нові й нові яскраві образи, за допомогою яких він прагне описати дівчину, чия врода зачарувала й приголомшила його. Тут і "заграва", й "світова зоря", і "сонця промінь блискучий", і "золото на хмарі чорносиній"... Але й цих високих слів замало, щоб оспівати прекрасну юну киянку Меланку, яку несподівано зустрів можновладний князь і яка заповонила його серце, його уяву буйну. Однак заключні рядки піднесеного поетичного гімну красі, приголомшеного Ольшанським, вражають категоричністю, яка не віщує нічого доброго:

Яка ж краса і грізна і чарівна!

Любов'ю, гвалтом, мертву чи живу,

А я тебе здобуду і візьму!

Несумісні поняття-антиподи (любов і гвалт, життя і смерть) поставлені в один ряд не випадково. Саме з поєднанням цих різко контрастних категорій, до якого вдається Ольшанський, вимальовується містка й промовиста морально-етична характеристика персонажа, визначальними рисами якої є егоїзм і бездуховність. Подальша поведінка і вчинки Ольшанського поглиблюють окреслену характеристику, змальовують князя як людину аморальну, жорстоку, злу, коріння цих та інших негативних особистісних рис вдачі князя вбачається в його психіці – психіці істоти самозакоханої, зіпсутої надмірною владою, не здатної до критичної самооцінки, тверезого аналізу власних почуттів та емоцій. Ольшанський переконаний, впевнений, що любить сильніше, ніж, скажімо, Меланка. Його почуття, як йому здається, — могутнє, всепоглинаюче й всесильне. Та чим більше, чим пристрасніше говорить Ольшанський про своє кохання, тим очевидніше стає, що у всьому й завжди він дбає передовсім про себе, і тільки про себе. Порівняння слів і вчинків князя, особливо його ставлення до Меланки, яку він ніби любить палко й глибоко ("нема такої плати, щоб я не дав за тебе сатані"), переконують, що почуття вельможного пана позбавлене найсуттєвішої ознаки, без якої, власне, й не існує справжнього кохання, — уміння побачити в обранці свого серця людину, гідну поваги й щастя. Витончено, з якоюсь садистською насолодою знущається Ольшанський над Меланкою. Зневажливо глузливі слова, відверто цинічні пропозиції свідчать про безмежний егоїзм, а не про любов. Раптовий спалах пристрасті до Меланки є не чим іншим, як буянням неконтрольованих інстинктів душі темної, впевненої у своїй силі, всемогутності і безкарності. Майстерно виписано діалог Ольшанського і Меланки в останній дії драми. З жорстокою зверхністю говорить князь Меланці, що все, пережите нею, — ніщо в порівнянні з його власними стражданнями: "Не мука це. Ти серце пошматуй об колючки". Та насправді почування Ольшанського не мають нічого спільного з трагічним, справді Шекспірівським образом серця, пошматованого об колючки, — символом чистого жертвовного кохання, перемогу і торжество якого ціною власного життя стверджує саме Меланка. Якими вульгарно егоїстичними й дрібними здаються помисли і дії князя, яким нікчемно нищим є і він сам – можновладний лицар і зрештою, мужчина в порівнянні з простою безправною дівчиною-городянкою, тендітно беззахисною у боротьбі за життя коханого та свою зганьблену любов.

Меланка – один із найпоетичніших жіночих образів Івана Кочерги, образ, яким драматург по праву пишався, вважаючи "його створення... кращим ділом свого літературного життя". Це проста міська дівчина, яка живе лише з матір'ю в бідненькій хатині на Копировім Кінці – між замком воєводи і нижнім городом (Подольєм), вона любляча дочка, яка турбується про хвору неньку, виконує її останнє бажання – засвічує каганець, хоч знає ціну цьому ризикові. А коли дівчину схопили охоронці воєводиних "порядків", вона вириваючись, осудливо кидає у вічі осминнику Козеці:

Не смієш ти

Затримувать мене в таку хвилину,

Коли вмирає мати!

Меланка шанобливо ставиться і до дівчат-подруг, заступається за них перед надокучливим Козеліусом, який вимагає "солодким відкупитись поцілунком..." Вона надзвичайно вродлива, але скромна й лагідна в стосунках з людьми. Її шанують подруги, ремісники за щирість, доброзичливість та розсудливість.

У творі автор показує, що в простої дівчини добре розвинене почуття власної гідності. Так, коли князь Ольшанський уночі викликав її з хати і в запалі схопив за руку, Меланка відразу охолодила високопоставленого залицяльника:

Пусти!

Яка ганьба! Хіба князівський звичай

Хапать дівчат опівночі? Пусти,

Мені за тебе соромно.

Подібну сміливість вона виявляла і раніше, коли відчитувала писаря-дячка за те, що "до дівчат без сорому чіплявся". Впадає в око цілісний, індивідуально-неповторний характер героїні, в якому органічно поєднується рідкісна яскрава краса, високі морально-духовні якості і виняткова мужність. Меланка щиро кохає Івана Свічку, хоч і не поділяє його бунтарських устремлінь – боротьбою здобути світло трудящим людям.

Для неї:

... Світло любе, як воно

Своє проміння лле в затишній хаті,

Коли сім'я вечере за столом,

Коли дитину колисає мати,

а не зловіщі заграви кожен "під звін сполоху й брязгання мечів". Але сила її кохання до Івана така велика, що й вона здатна на героїчний вчинок: ні на мить не завагалась виконати жорстокий воеводин присуд, тільки б урятувати свого "любого... єдиного":

Цю свічку я – побачиш – донесу.

Чи можу я не донести її,

Коли вона життя мого Івана!

Риторичним запитанням Меланки "Чи є ж така сила, щоб свічку цю у мене загасила?" автор передав глибокі людські почуття, що граничать з одержимістю. Дівчина, не зважаючи на чисельні перешкоди пронесла свічку крізь бурю, проте, цинічний Ольшанський вимагає від красуні занепасти свою честь заради порятунку Свічки. Меланці було дуже важко зорієнтуватися в складній, психічно напруженій ситуації. Але й тут перемогли щирі і глибокі почуття до найдорожчої людини. Дівчина гине, але живою залишається слава про вірне кохання, що ціною власного життя Меланка врятувала від мерзотних задумів Ольшанського.

Отже, образ Меланки – це символ кришталевої людської чистоти, це образ людини, котра навіть гинучи, думає і бореться за життя іншого – свого коханого... Усвідомлене

розуміння обов'язку, чуття відповідальності за долю коханого, шляхетножертвна поведінка в критичній ситуації є тим визначально-своєрідними рисами особистості Меланки, які не втрачають своєї неперехідної моральної цінності, залишаються принадно-прекрасними для будь-якої доби, як еталон жіночої і людської духовності.

У передмові до драматичної поеми І. Кочерга зазначає: "Цей образ є поетичним символом України, що "з тьми віків та через стільки бур" пронесла незгасним живий вогник своєї волі й культури...".

Образ України – волелюбної, нескореної, героїчної, уособляють у творі і київські ремісники, змальовані І. Кочергою правдиво в вражаюче переконливо. Зображуючи українських трудівників, драматург одразу вводить читача і глядача в суть справи, відкриваючи причини і рушійні сили головного – соціального конфлікту твору, що також є характерною ознакою індивідуально-художньої манери Кочерги. Виділяється, наголошується найсуттєвіше – те, що ріднить між собою представників різних цехів, розкриває своєрідність їхніх виробничих і міжлюдських взаємин, побуту, звичаїв тощо, тобто передає загальну атмосферу тогочасної дійсності. Письменник виявляє при цьому вміння поєднувати головне і другорядне так майстерно, що зображуване життя постає як природний моноліт високого і буденного, трагедійного і комічного, прекрасного і потворного, благородного і нищого.

Уже при першому знайомстві з ремісниками показано їх невдоволення існуючим станом, зокрема останнім розпорядженням воєводи, згідно з яким вони мусять безкоштовно виготовляти для міського правителя по півтисячі кожухів і штанів, тисячу чобіт триста свит, тисячу сокир, діжки для капусти, бочки й барила для вина. Несправедливостей чинилося немало і до цього. Вирує, кипить гнівом трудовий Поділ, вбачаючи в акції воєводи пряме зазіхання на свої права і привілеї, зухвалу спробу перетворити вільних городян на покірних безправних рабів. Особливе ж невдоволення викликає закон (а вірніше беззаконня) про заборону світла, розцінюваний ремісниками не тільки як нехтування їхніх виробничих потреб та інтересів, а і як намагання задушити, знищити духовне життя трударів, позбавити їх можливостей нормально спілкуватися між собою. Вже сім років живе Київ без світла, не святкують цехи своїх свят, нема ні вечорниць, ні зборів цехових, ні гулянок. Все це робиться для того, щоб роз'єднати і знести ремісників. Добре розуміючи справжню мету подібних законів, найсвідоміші з поміж них закликають дати гідну відсіч тим, хто хоче позбавити ремісників волі. Із обуреної юрби виділяється Чіп – "велетенського вигляду кожум'яка в шкіряному фартусі". Його мова гнівна, заклична:

Знущання це! Ніколи не було,
Що б від цехів такого вимагали!
Та що це ми – невільники, раби,
Челядники хіба ми воєводи,
На нього щоб робити день і ніч!
...Не діжде він, щоб ми йому робили!
...Хай світло дасть!

У образі вродливого злотаря Предерія письменникові вдалося чи не найбільш гостро осудити заборону світла: чудовий майстер-умілець осліп, бо "до присмерку, до темряви сидів і зір псував над дрібною різьбою". Але як тільки в ремісницьких хатах засяють каганці, Предерій упевнений, що "його прозріють бідні очі". Таке велике в нього було бажання світла, а значить, таке сильне було в трудяшого народу прагнення справедливості, волі, людського щастя. І Предерій прозрів у момент найвищого піднесення народної боротьби, коли запалав серед ночі воєводин замок - "кубло катівське". Смертельно поранений мечем Ольшанського, він проймається щастям патріота, якому "довелося за Київ... чесно вмерти":

Я бачу всіх. Товарищі... брати...

В останній бій! За світло і за волю!

Тебе я бачу... Київ... рідний мій...

(Вмирає)

Іншим виразним представником волі народу виступає головний герой драми зброяр Іван Свічка. Сміливий, чесний і порядний у всьому, він користується незмінною повагою ремісників. Наділений неабияким розумом, Свічка уважно аналізує бачене й почуте, добре знає життя і людей, а тому до його думок прислухаються. А мислить він ширше, ніж його товариші, оскільки дбає передовсім про інтереси громади, ладен віддати життя заради загальної справи. Його мужність і висока людська гідність зумовлені усвідомленням власної причетності до справедливої боротьби народу за свої права, вірою в торжество волелюбних ідеалів. Він упевнений, що в житті людським повинна бути справедливість, тому й намагається утверджувати її особисто і закликає до цього громаду. Про нові розпорядження воєводи він говорить як про знущання над робочими людьми, закликає ремісників не коритися насильству:

А завтра ж всі гуртом до магістрату,

Нехай тепер хоч світло дасть, хоч ні -

А на панів не будем працювати!

Свічка - не прихильник кровопролиття і спочатку намагається переконати своїх супротивників-ворогів у неправоті, відмовляючи від бійки гарячкових ремісників:

Товариші! Не в кулаці, а в правді

тепер повинна бути наша міць.

(До Чопа, що вхопив велику лаву).

Облиш цю лаву, Чопе, мусим ми

Словами нашу правоту довести.

І. Кочерга переконливо доводить, що народ береться за зброю в крайніх випадках, тоді, коли соціальний гніт, гноблення стають страхітливо жорстокими, об'єднуються з приниженням людської гідності трудівника, зі знехтуванням його духовності, віри й моралі. Та переконавшись, що мірні акції не допоможуть Іван Свічка закликає все трудове Подольє до збройної боротьби, щоб силою утвердити правду в житті:

А тепер на приступ!

До помсти всі! До волі! До борні!

Так зброяр сам забирає грамоту із клятого замка. Перед дружиною воєводи Іван Свічка поводитьсь не як злодій, а як наполегливий шукач справедливості, і на її докірливі запитання: "Хіба тобі життя набридло? Чого тобі безумцю треба?" – твердо відповів: "Світла!" Після повернення на Подольє він відразу ж віддав її ремісникам, щоб "розсіяли нарешті сум нічний". Поступово переконавшись, що панські обіцянки так і залишаються обіцянками, свічка закликає ремісників до збройної боротьби з ненависними гнобителями:

А тепер на приступ!

До помсти всі! До волі! До борні!

Та недовго перебував молодий ватажок ремісників на волі, його арештували за вкрадення грамоти, забравши з церемонії власного весілля. Для Свічки особисто князівська грамота вже не має жодної цінності, бо він розпізнав її фальшиву суть. Юнак легко поступився би "привілеєм брехливим" і міг би врятувати власне життя. Але ж Свічка знає і те, що народ покладає величезні надії на грамоту, знає, що за оту "принаду дорогу" народ "боровся, як за правду". Тому віддати документ – означає зрадити своїх товаришів, знівечити надію народу. Це добре розуміють і його вороги. Воєвода востаннє запитує Свічку: "Мовчиш? Не хочеш зрадити?" Свічка обирає смерть. Життя, куплене ціною зради ремісників, не приваблює його. На це не може спокуситися справжня людина, бо тільки той, хто вирвався з пут вузькогосподарських уявлень і потреб, хто спроможний поступитися особистим в ім'я громадського, живе на світі не даремно. Іван Свічка навіть в таких тяжких обставинах не втрачає переконання, що народ звільниться від експлуатації і стане незалежним:

Хоч не мені – для вільного народу

Колись зоря займеться світлова.

Він стверджує, що за "світло" треба боротися, мир і благополуччя самі не прийдуть:

І свічки мирної не варта та країна,

Що в боротьбі її не засвітила.

Ця впевненість не залишає його і в критичну хвилину, коли воєвода засудив його на смертну кару.

Образ сміливого і непримиренного до насильства зброяра, цілісної і самобутньої, "вільної натури" викликає симпатії ще й тим, що він ввічлива і благородна людина, яка ставиться за пошаною до інших. Щирою ніжністю пройняті почуття Івана до Меланки. Він завжди турбується про свою кохану, називає її лагідними словами, що схожі на музику закоханого серця: "Меласю, ластівко сердешна", "люба", "зіронько моя". Але немає суперечності між особистим почуттям і соціальними емоціями: кохання його до Меланки зливається в один могутній акорд з пристрасною любов'ю до волі. На жаль, так і не довелося закоханим відчувати щастя сімейного життя. Меланка гине в нерівній боротьбі з князем за життя милого, але той вогник, що несла дівчина після її смерті не погас, а розгорівся у величезну пожежу народного повстання, яке очолив Іван Свічка. Над тілом коханої дівчини він промовляє слова, сповнені любові і ніжності:

І свічка ця, що ти життям купила,

Крізь дикий терн та бурю пронесла,
Що ми огнем повстання запалили,
Хай світить нам, привітна і ясна.
Прощай, голубко!
...На честь її по цілому геть місту
Засвіtimo весільні ми огні!

Так спалахує кривавий протест ремісників, так здійснюється помста за розбите щастя. За "Свіччине весілля!" – таке гасло повсталого народу, що запалює нищівний вогонь пожеж у твердинях володарів, які не хотіли дозволити працівникам українським світити вогник своєї свободи і праці.

В образах Івана Свічки та Меланки І. Кочерзі вдалося переконливо показати героїзм і незалежність українського народу в боротьбі за свою волю і незалежність. Але художню довершеність п'єси визначають не лише патріотичні мотиви, а й високе романтичне звучання, яке досягається використанням у творі найрізноманітніших засобів. Так докладний аналіз драми "Свіччине весілля" свідчить про те, що фантазія, поетична уява превелює над раціональним мисленням і реалістично-жанровим відтворенням дійсності. Ця основна властивість драматургії письменника виявляється насамперед в характері драматичного задуму в цілому; він будується як поетичний образ, як метафорична концепція ("свічка") або як синтетичний образ – "місто" в "Свіччиному весіллі".

Глибшому розкриттю ідейного задуму драматурга, емоціональному впливу твору на читача сприяє те, що образи твору є ще й символічними. Наприклад, образ Івана Свічки є і реальним персонажем і символом світла, символом нескореності трудящих у боротьбі за загальнолюдські права. Символічно звучить і саме прізвище молодого зброяра Івана — Свічка! Логічно воно пов'язане із світлом, з вогнем. А світло у п'єсі трактується і як фізичне явище, і як символ волі, якої прагнуть київські ремісники.

Із щирим благасловенням і подякою за громадські послуги звертається до Івана весільний батько – "цехмайстер найстаріший" Капуста:

Нехай тебе колись прославить пісня,
Що. Свічка ти – і світло нам здобув.

Образ Меланки це і образ простої дівчини-киянки, і поетичний символ України, як підкреслював сам автор.

У п'єсі часто персонажі показані в романтичному дусі. Так, несподівана поява у воеводинім замку Меланки, що промовляє:

О, засвіти, благаю, —
Мою ти свічку... У мене її
Згасили... а за що – не знаю...
Хіба за те, що радісно мені
Було в той час, в чудову ту годину...
Палата вся сіяла од огнів,
І свічка ця горіла.... і мої

Держав він руки... любий мій, єдиний.

І в очі я дивилася ясні.

І раптом наче вихор налетів...

Померкло все... і згасли всі свічки,

І милого, єдиного немає...

У цій сцені автор показав грубе насильство над простими людьми з боку литовських панів: навіть у нареченої в день весілля украдено щастя (воно нерозривне з світлом). І як доказ цього (символ) одинока дівчина у шлюбному вбранні з погаслою весільною свічкою в руці...

Іншим прикладом є раптове прозріння сліпого злотаря Передерія, смертельно пораненого мечем Ольшанського:

Невже ж? Невже ж це правда? Бачу я,

І в смертний час мої відкрились очі.

Майстер побачив бій "за світло і за волю", побачив "Київ... рідний", і вмер, як воїн! Цей епізод сприймається як символ того, що здобуте в боротьбі світло (і воля) було таким дорогим для трудящих, а намагання побачити світло (й боротьбу за волю) таке сильне, що в передсмертні хвилини "отверезило" очі сліпому!

Автор мав намір показати безмірно великий, цілющий вплив світла на трудящих, що трактується як символ визволення з-під гніту експлуататорів.

В останній сцені п'єси Іван бере з рук нареченої Меланки весільну свічку і запалює від смолоскипа – світила повстань, говорячи при цьому:

Умерла ти... і твій убір чудовий

В крові й багні – як прапор на війні.

Та живі ми! До помсти, до будови,

Нам не потрібні шати осяйні.

Кіптявою укриті ми і потом,

В буденних свитах кинемось на бій,

А переможем – знову до роботи...

І ось тоді засвітим огник твій.

Це сприймається як знак того, що Меланка – теж борець за світло, що вона, дівчина, — в лавах повстанців. Що, нарешті, виборене право і для її особистого щастя! Однак вона цим правом уже не може скористатися. Драматург хотів підкреслити глибоку шану простих людей до своїх товаришів, загалом у боротьбі за торжество спільних інтересів. Смерть Меланки не послаблює оптимістичного звучання твору, бо вогник весільної свічки, за який вона самовіддано боролась, переростає в полум'я народного повстання проти литовських експлуататорів.

Іншою особливістю "Свіччиного весілля" є те, що твір побудовано на зіставленні контрастних сцен, картин, портретів, образів. Наприклад, повсякденні розваги та оргії воеводи – безрадісне і нужденне життя ремісників; осяяний безліччю яскравих вогнів, наповнений співом панський палац на горі – повите мороком ночі приникле трудове Подольє; чисте й високе почуття кохання до Меланки в Івана Свічки – "нечисте"

захоплення дівочою красою розбещеного Ольшанського. Так контрасні зображення, що допомагають кращому сприйняттю і глибшому усвідомленню як окремих подій, так і ідейного спрямування твору в цілому, втілилися в життя на сторінках драми, бо автор сприймав абстрактні ідеї в конкретних метафоричних образах, а в конкретних явищах і предметах вбачав символічний вираз більш загальних думок.

Неабияку роль у композиції відіграють пісні, яких нараховується у п'єсі понад двадцять. Частина з них народного походження, інші – створені самим драматургом. Використання пісень увиразнює народний обряд українського весілля ("Ой панове-сватове, просимо вас...", "Ой, робіть, ткачі, завіси.."), характеризує групові й окремі образи (дівоча пісня-гра про свічку на початку п'єси, застольна пісня литовських лицарів, куплетно-піворізівські приспівки двох п'яних ченців, лірична пісня Івана Свічки). Різноманітні пісні, ніби романтичні оздобы, прикрашають диво-витвір руки письменника.

Поетичністю позначені окремі моменти драматичного цілого, які в драматичній системі Кочерги підпорядковані єдиному задумові за принципом, якщо не прямої залежності, то романтичного контрастування. Сценічна красивість не є самоціллю в п'єсі "Свіччине весілля", а лише способом конкретизації задуму. Так, пісні і танці подають образ "свічки" в новому аспекті.

На принципі романтичної іронії і контрасту поезії і "прози життя", вживаному романтиками, будується у п'єсі Кочерги чергування сцен високої патетики з гротеском. Драматург охоче вдається до цього заходу, вводячи поряд з ліричними, комедійні сцени: п'яні ченці Симеон і Фока та змучена Меланка. Це чергування бузується, з одного боку, на згаданому принципі контрастного зіставлення "високого" і "буденнонизького", а з другого – на врахуванні психології глядача, на бажанні не перевантажувати видовище однотонними, трагічними чи патетичними сценами.

Поетична образність, як вже зазначалось, виявляється у творі і в будові в цілому, і в окремих елементах п'єси. Одною з найхарактерніших рис поетики є часте повторення образів чи лейтмотиву, покладеного в основу драми. Це повторення можна назвати обігруванням образу "свічки". Так цей образ фігурує як реальна свічка (зелена весільна свічка Меланки), як гра-пісня, світло в хаті умираючої (сцена смерті матері Меланки), як узагальнений образ світла в оселях робочого люду ("право на світло", "заборона світла"), образ кохання й відданості (вогник в руках Меланки в буряну ніч), образ повстання – Іван Свічка, гасло повстання – "за свіччине весілля – засвіtimo весільні ми вогні!" – вигук ватажка повстанців, як символ народної душі, нарешті як символ влади:

В той самий час, кат там на горі
Пани вельможні чутно бенкетують
При грані сурм та полум'ї свічок –
Ми в темряві примушені томитись...

Ще одна ознака поетичного мислення Кочерги полягає в самому змісті і характері тих образів, які він кладе в основу своїх творів: його приваблює в людині сильне почуття, романтика, мрія, казка, краса зовнішня, як вияв внутрішньої. Вигук "яка

краса!" вихоплюється часто з вуст героя, що бачить вперше Меланку.

"О, яка ж краса!" – вигукує Ольшанський, побачивши Меланку на весіллі.

"Яка ж краса!" — вигукує Кезгайло, коли Меланка скидає плащ і з'являється перед лицарями в замку у весільному вбранні.

"Яка ж краса, чудова та відмінна..." – повторює за ним воєвода.

До цього мотиву сяючої краси приєднується і мотив мрії, яку людська душа зберігає протягом життєвого шляху, до якої прагне, як до ідеалу щастя і добра. Такою мрією у творі являється світло, що невід'ємно асоціюється в уяві народу з волею.

Як бачимо, п'єса "Свіччине весілля" була справжньою перлиною і в творчості самого письменника, і в українській драматургії загалом. Показово те, за зауваженням Н.Кузякіної, в якому оточенні вона з'явилась на світ. "Позаду і поруч – "кооперативні" п'єси, і "Ліза ...", в яких немає ні правди характерів, ні краси, де поглядів ні на чому відпочити, а душі нічим захопитися, попереду – грубість "Ворога на сходах", безсила жорстокість вигадки "Коли сурми заграють", духовне сум'яття "Фаустини". А в центрі – як благодатна оаза – "Свіччине весілля"."

Отже, Іван Кочерга, створивши історичну драму "Свіччине весілля", залишив своїм нащадкам дивовижний скарб – багатство добра і правди, ідеї гуманізму і патріотизму, ідеали романтичного кохання, вірної дружби, любові до свого народу й України.

Використана література:

1. Адельгейм Є.П.

Два драматурги. – К.: Держлітвидав, 1938.

2. Андріанова Н.М.

І. Кочерга: Літературний портрет. — К.: Держлітвидав, 1963.

3. Голубева З.С.

Іван Кочерга: Літературний портрет. – К.: "Дніпро", 1981.

4. Дробош П.М.

Вивчення творчості Івана Кочерги. – К.: "Радянська школа", 1981.

5. Кузякіна Н.М.

Нариси української радянської драматургії. – К.: "Радянський письменник", 1958.

6. Кузякіна Н.М.

Драматург Іван Кочерга. – К.: "Радянський письменник", 1968.

7. Мар'яненко О.О.

Минуле українського театру. – К.: "Мистецтво", 1958.

8. Старинкевич Є.Г.

Драматургія Івана Кочерги. – К.: "Мистецтво", 1947.

* *

*

Іван Кочерга "Свіччине весілля". – К.: "Дніпро", 1982.